Yapı Dinamiği Çalıştayı - 2019:

Serbest Titreşim Davranışı

Ufuk Yazgan
İstanbul Teknik Üniversitesi

11.08.2019 (3. Gün) – 13:45 15:30

Program

İYTE-YDÇ 2019

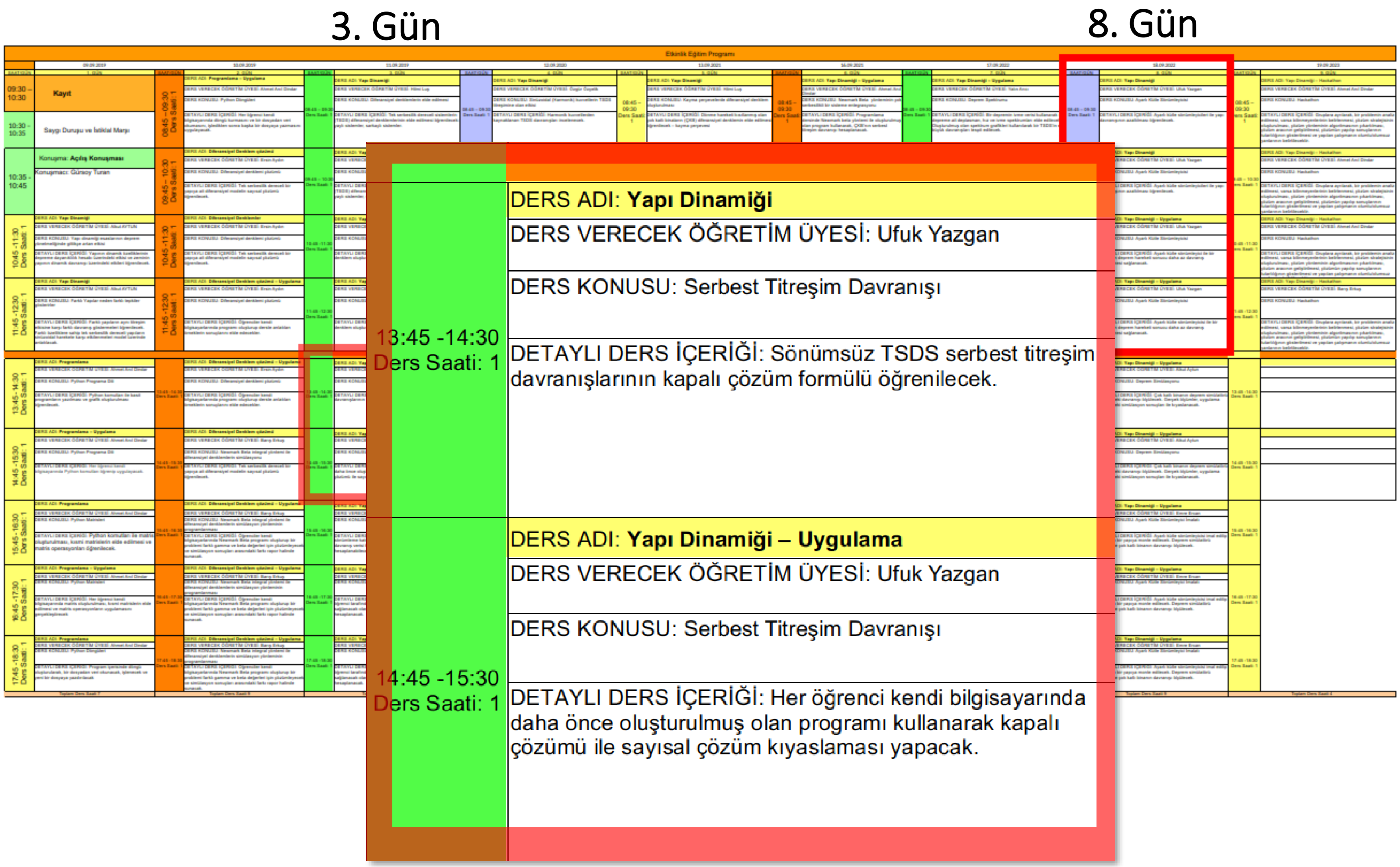

İçerik

- TSDS için hareket denklemi
- Sönümsüz TSDS için dinamik hareket denklemi
- Analitik yer değiştirme çözümü
- Örnekler

TEK SERBESTLİK DERECELİ SİSTEM

Doğrusal tek serbestlik dereceli sistem (TSDS) modeli için kuvvetler dengesi:

$$f_I(t) + f_D(t) + f_S(t) = p(t)$$

Atalet kuvveti

Sönüm kuvveti

Elastik yay kuvveti

Dış kuvvet

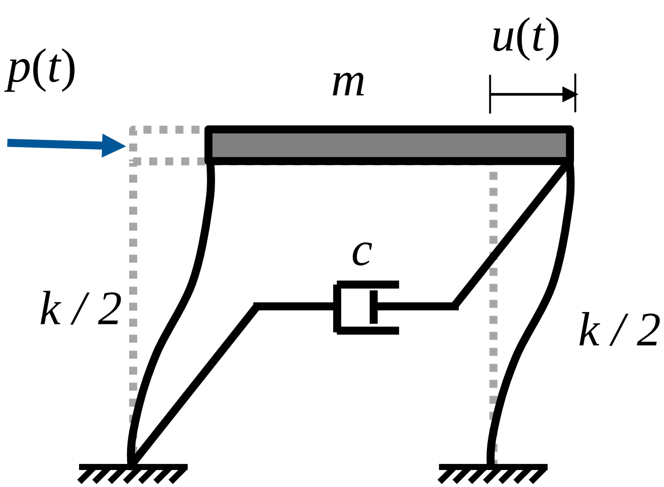

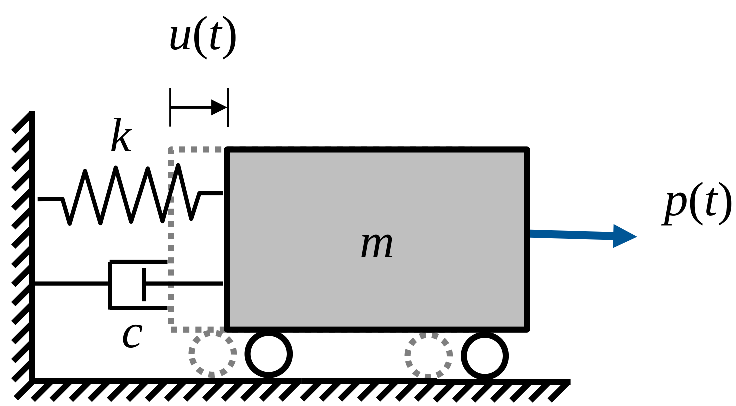

TEK SERBESTLİK DERECELİ SİSTEM: HAREKET DENKLEMİ

Tek serbestlik dereceli sistem modelindeki kuvvetler:

$$f_I(t) + f_D(t) + f_S(t) = p(t)$$

Atalet kuvveti | *Sönüm kuvveti* | *Elastik yay kuvveti* | *Dış kuvvet* — *Sistem davranışından bağımsız*

Atalet

$$f_I(t) = m \cdot \frac{d^2u(t)}{dt^2}$$

$$f_I(t) = m \cdot \ddot{u}(t)$$

Sönüm

$$f_D(t) = c \cdot \frac{du(t)}{dt}$$

$$f_D(t) = c \cdot \dot{u}(t)$$

Elastik yay

$$f_S(t) = k \cdot u(t)$$

TEK SERBESTLİK DERECELİ SİSTEM: HAREKET TÜRLERİ

$$m\,\ddot{u}(t) + \underline{c\,\dot{u}(t)} + k\,u(t) = \underline{p(t)}$$

TSDS için hareket türleri:

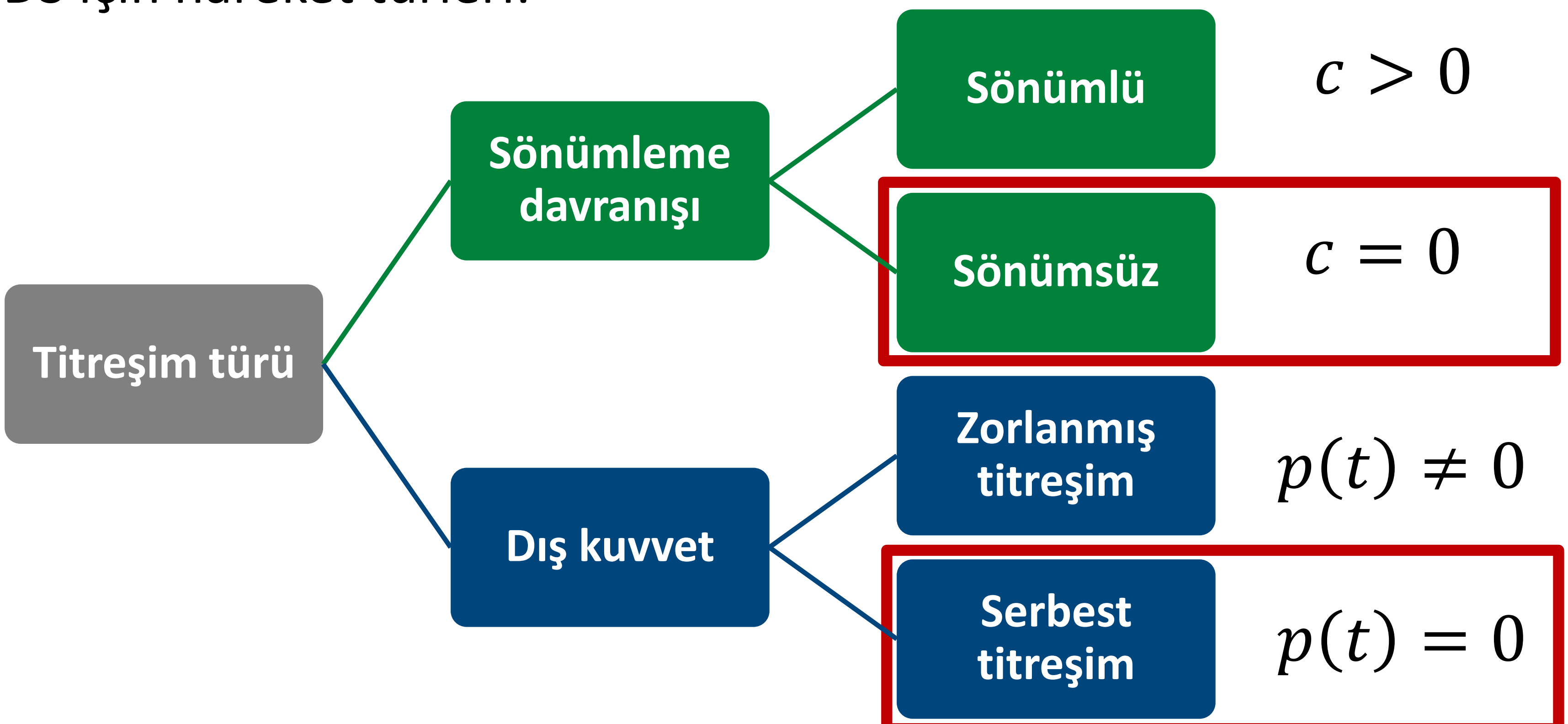

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS

TSDS hareket denklemi:

Atalet kuvveti · *Sönüm kuvveti* · *Elastik yay kuvveti* · *Dış kuvvet*

$$\underbrace{m\,\ddot{u}(t)}_{\text{Atalet kuvveti}} + \underbrace{\cancelto{0}{c\,\dot{u}(t)}}_{\text{Sönüm kuvveti}} + \underbrace{k\,u(t)}_{\text{Elastik yay kuvveti}} = \underbrace{\cancelto{0}{p(t)}}_{\text{Dış kuvvet}}$$

Sönümsüz · *Serbest titreşim*

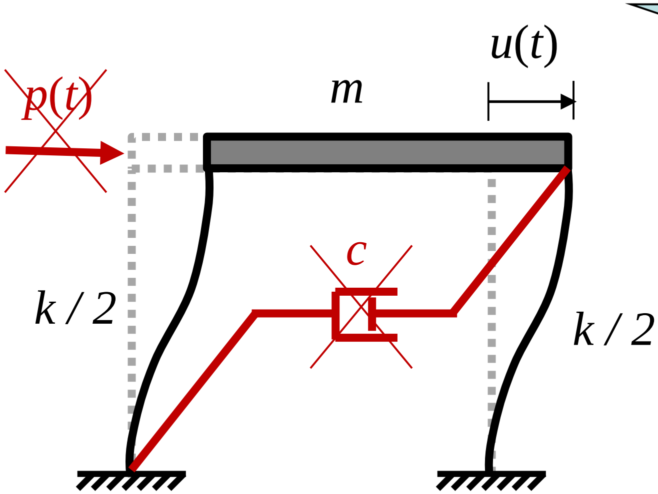

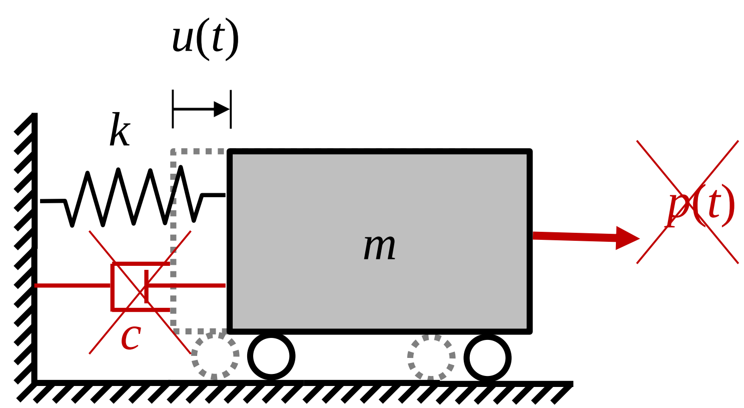

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS

TSDS hareket denklemi:

Atalet kuvveti | *Sönüm kuvveti* | *Elastik yay kuvveti* | *Dış kuvvet*

$$\underbrace{m\,\ddot{u}(t)}_{\text{Atalet kuvveti}} + \cancelto{0}{\underbrace{c\,\ddot{u}(t)}_{\text{Sönüm kuvveti}}} + \underbrace{k\,u(t)}_{\text{Elastik yay kuvveti}} = \cancelto{0}{\underbrace{p(t)}_{\text{Dış kuvvet}}}$$

Sönümsüz *Serbest titreşim*

Sönümsüz TSDS'nin serbest titreşim hareketi denklemi:

$$\boxed{m\,\ddot{u}(t) + k\,u(t) = 0}$$

TSDS hareket denkleminin en yalın hali

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Serbest titreşim hareketi denklemi:

$$m\,\ddot{u}(t) + k\,u(t) = 0$$

- ☑ *Doğrusal*
- ☑ *İkinci derece*
- ☑ *Sabit katsayılı*
- ☑ *Homojen*

Diferansiyel denklem

Çözüm formu:

$$u(t) = A\,e^{st}$$

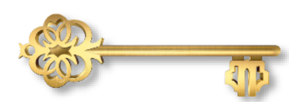

1. türev

$$\dot{u}(t) = s\,A\,e^{st}$$

2. türev

$$\ddot{u}(t) = s^2\,A\,e^{st}$$

SÖNÜMSÜZ TEK SERBESTLİK DERECELİ SİSTEM

İYTE-YDÇ
2019

Sönümsüz TSDS'nin serbest titreşim hareketi denklemi:

$$\boxed{\ddot{u}(t) = s^2 A e^{st}} \qquad \boxed{u(t) = A\, e^{st}}$$

$$m\,\ddot{u}(t) + k\,u(t) = 0$$

$$ms^2 A e^{st} + kAe^{st} = 0$$

Sonuç tüm "t" anlarında sıfıra eşitse, iki terimden en azından birisi sıfıra eşit olmalı

Bu çarpanın bütün "t" anlarında sıfıra eşit olması sistemin hareketsiz olması demektir.

$$\left(ms^2 + k\right) A\, e^{st} = 0$$

O zaman aradığımız cevap burada gizli!

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Karakteristik denklem:

$$ms^2 + k = 0 \quad \Rightarrow \quad s^2 = -\frac{k}{m}$$

Karakteristik denklemin kökleri:

$$s_{1,2} = \pm i\sqrt{\frac{k}{m}} = \pm i\,\omega_n$$

Dairesel (açısal) frekans, $\omega_n = \sqrt{\frac{k}{m}}$

ve $i = \sqrt{-1}$

Sanal (imajiner) sayı

Genel çözüm:

$$u(t) = A_1 e^{s_1 t} + A_2 e^{s_2 t}$$

$$u(t) = A_1 e^{+i\omega_n t} + A_2 e^{-i\omega_n t}$$

Doğal üstel fonksiyon, e^x

Ne zaman bir parametre kendi değeriyla orantılı şekilde artsa veya azalsa karşımıza doğal üstel fonksiyon çıkar.

Limit esaslı tanım:

$$\exp(x) = \lim_{n\to\infty}\left(1+\frac{x}{n}\right)^n$$

Sonsuz seri esaslı tanım:

$$\exp(x) = \sum_{n=0}^{\infty}\frac{x^n}{n!} = 1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \ldots$$

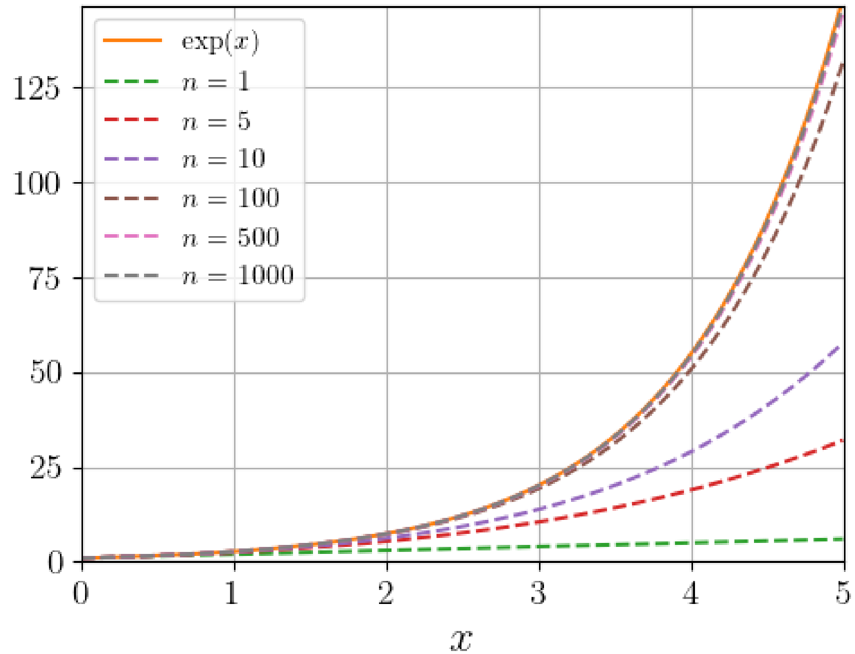

Euler sayısı, $e \approx 2.718$

Karmaşık sayılar

Kutupsal gösterim:

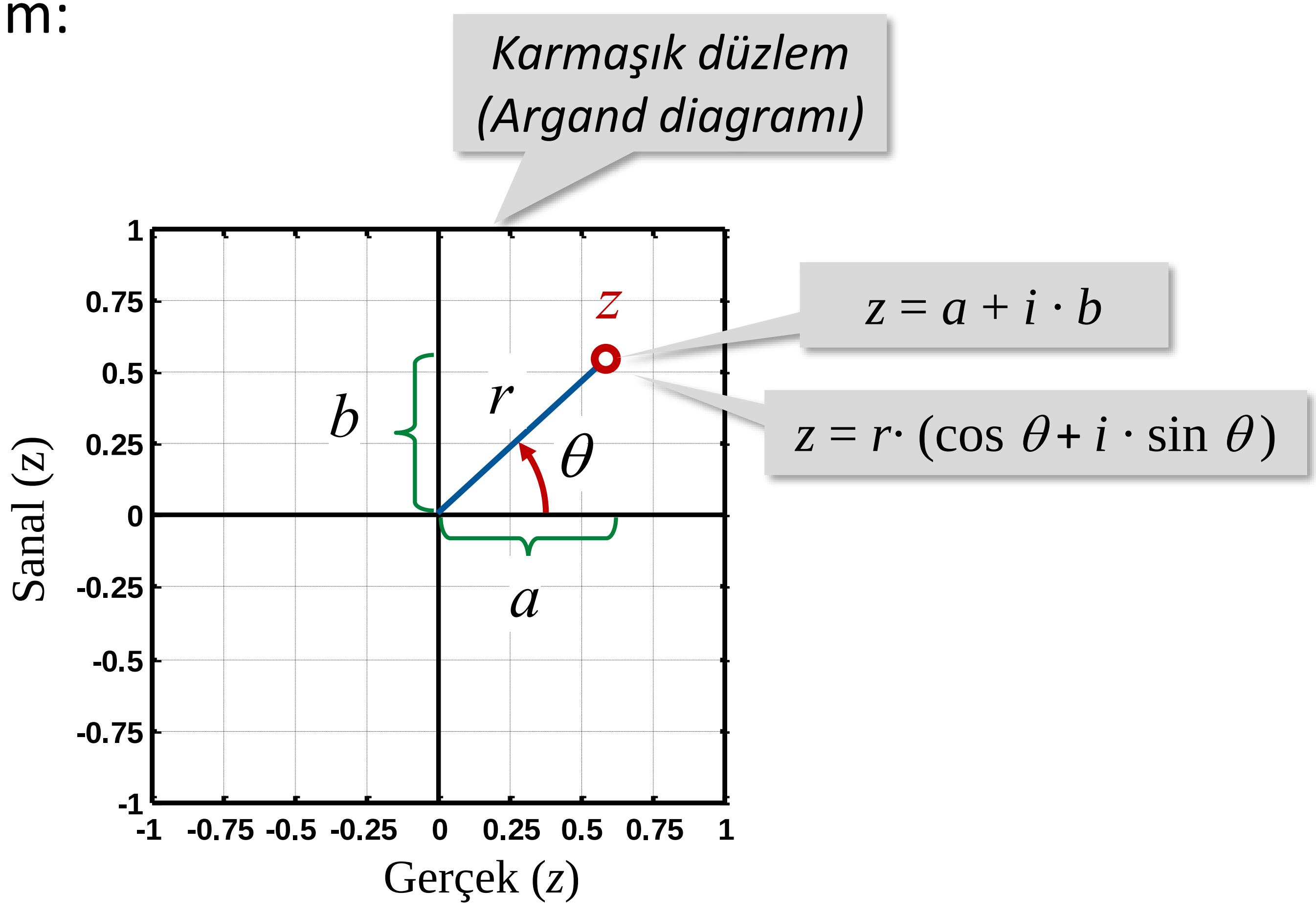

Karmaşık düzlemde çarpma

Herhangi bir sayının "i" ile çarpılması karmaşık düzlemde π/2 [rad] kadar dönme anlamına geliyor.

Temel tanım:

$$Z = r\cdot(\cos\,\theta + i\cdot\sin\,\theta)$$

Sonuç:

$$i = 1\cdot[\cos\,(\pi/2) + i\cdot\sin\,\theta\,(\pi/2)]$$

Karmaşık düzlem (Argand diagramı)

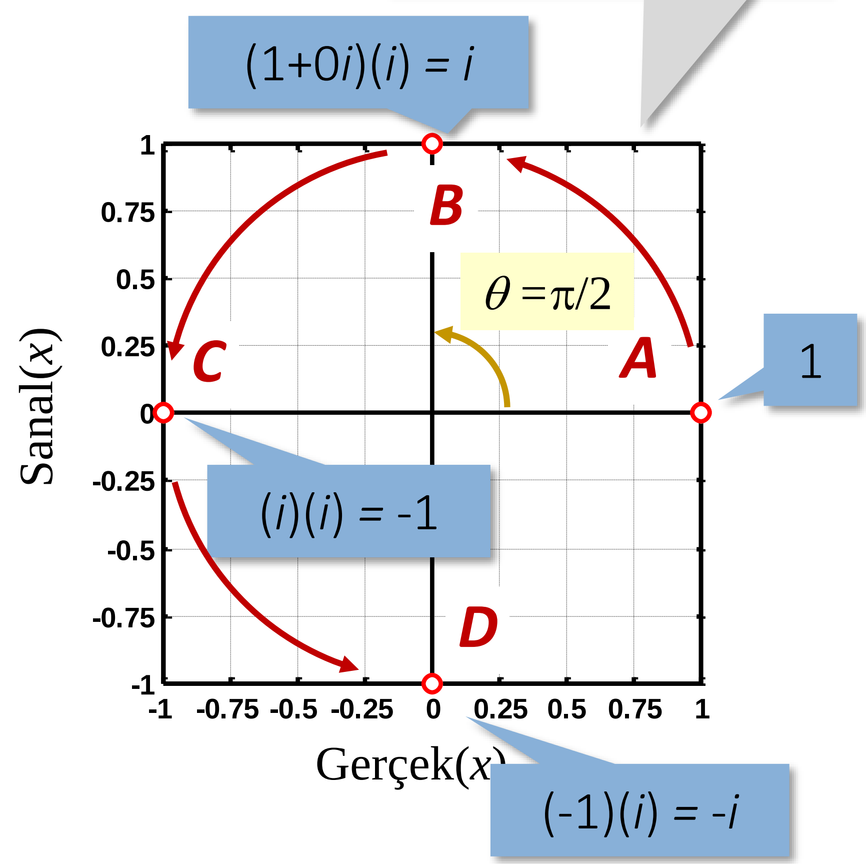

e^{ix} Fonsiyonu

$$\exp(ix) = \lim_{n\to\infty}\left(1+\frac{ix}{n}\right)^n$$

Karmaşık sayıların bu çevrimsel davranış özelliği nedeniyle:

$$\mathrm{Re}[\exp(ix)] \to \cos(\mathrm{x})$$
$$\mathrm{Im}[\exp(ix)] \to \sin(\mathrm{x})$$

$$\exp(ix) = \cos x + i \sin x$$

Euler Teorermi

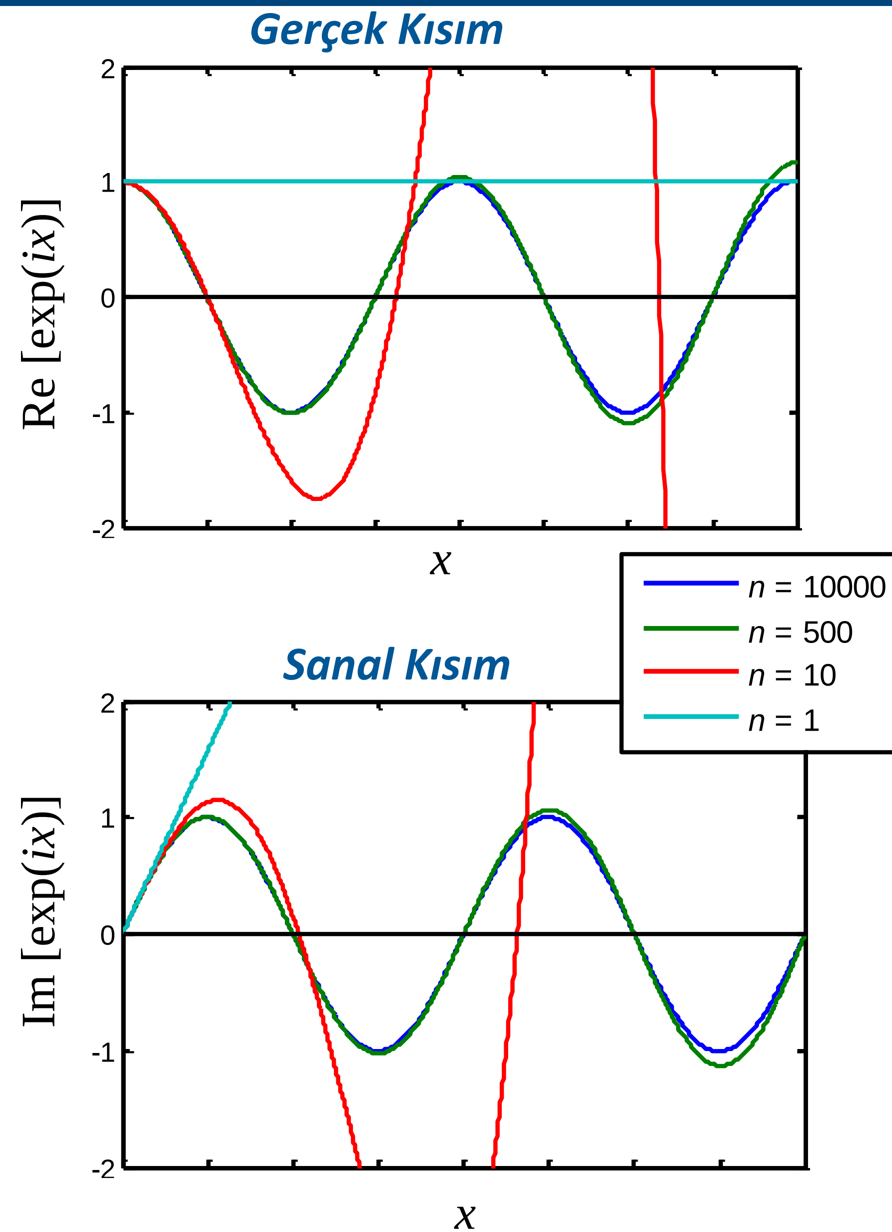

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Genel çözüm: $$u(t) = A_1 e^{+i\omega_n t} + A_2 e^{-i\omega_n t}$$

De Moivre Teoremi:

$$\cos x = \frac{e^{ix} + e^{-ix}}{2} \qquad \sin x = \frac{e^{ix} - e^{-ix}}{2i}$$

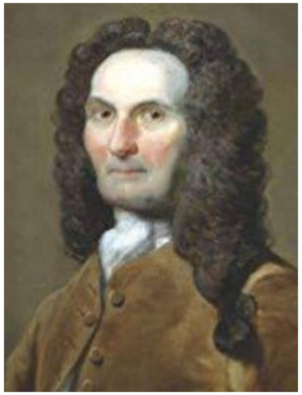

Abraham de Moivre
(1667 – 1754)

Euler Teoremi:

$$e^{+ix} = \cos x + i \sin x$$

$$e^{-ix} = \cos x - i \sin x$$

Leonard Euler
(1707 – 1783)

EULER TEOREMİ'NİN ANLAMI

Euler Teoremi: $$e^{ix} = \cos(x) + i \cdot \sin(x)$$

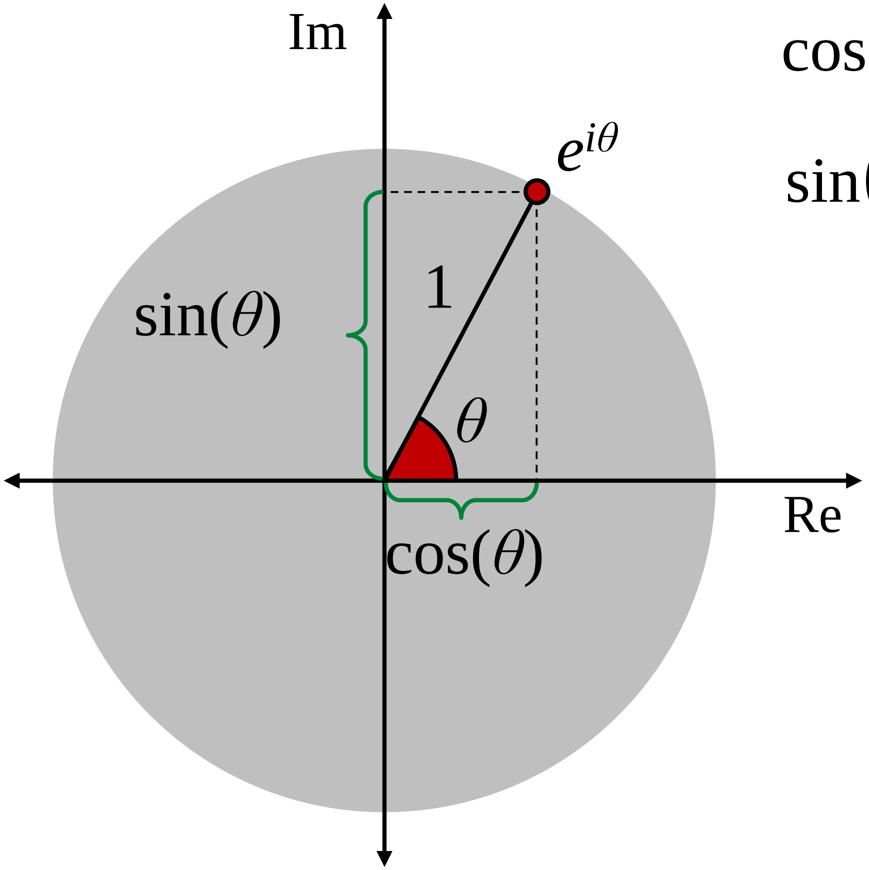

$$\cos(x) = \mathrm{Re}\left(e^{ix}\right)$$

$$\sin(x) = \mathrm{Im}\left(e^{ix}\right)$$

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Genel çözüm: $u(t) = A_1 e^{+i\omega_n t} + A_2 e^{-i\omega_n t}$

Karmaşık A_1 ve A_2 çarpanlarının açık ifadesi:

$$A_1 = A_{1R} + iA_{1I}$$

$$A_2 = A_{2R} + iA_{2I}$$

Gerçel kısım

İmajiner kısım

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Genel çözüm: $u(t) = A_1 e^{+i\omega_n t} + A_2 e^{-i\omega_n t}$

$$u(t) = (A_{1R} + iA_{1I})(\cos\omega_n t + i\sin\omega_n t)\cdots$$
$$+(A_{2R} + iA_{2I})(\cos\omega_n t - i\sin\omega_n t)$$

$$u(t) = (A_{1R} + A_{2R})\cos\omega_n t - (A_{1I} - A_{2I})\sin\omega_n t\cdots$$
$$+i[(A_{1I} + A_{2I})\cos\omega_n t + (A_{1R} - A_{2R})\sin\omega_n t]$$

Gerçel kısım

İmajiner kısım

Yer değiştirme $u(t)$ reel olduğuna göre imajiner kısım her zaman sıfıra eşit olmalı. Sonuç olarak:

$$A_{1R} = A_{2R} \qquad A_{1I} = -A_{2I}$$

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Genel çözüm: $u(t) = A_1 e^{+i\omega_n t} + A_2 e^{-i\omega_n t}$

$$u(t) = (A_{1R} + A_{2R})\cos\omega_n t - (A_{1I} - A_{2I})\sin\omega_n t$$

$$\boxed{A_{1R} = A_{2R} = \frac{A}{2}} \qquad \boxed{-A_{1I} = A_{2I} = \frac{B}{2}}$$

$$u(t) = A\cos\omega_n t + B\sin\omega_n t$$

A ve B katsayılarını belirlemek için sınır koşullarına ihtiyacımız var:

$$u(t) = A\cos\omega_n t + B\sin\omega_n t$$

A ve B katsayılarını belirlemek için sınır koşullarına ihtiyacımız var:

1. Başlangıç yer değiştirmesi, $u(t=0) = u_0$

$$u(t=0) = A\underbrace{\cos(0)}_{=1} + B\underbrace{\sin(0)}_{=0} = u_0$$

$$A = u_0$$

2. Başlangıç hızı, $\dot{u}(t=0) = \dot{u}_0$

$$\dot{u}(t=0) = -\omega_n A\underbrace{\sin(0)}_{=0} + \omega_n B\underbrace{\cos(0)}_{=1} = \dot{u}_0$$

$$B = \frac{\dot{u}_0}{\omega_n}$$

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Yer değiştirme:

$$u(t) = u_0 \cos \omega_n t + \frac{\dot{u}_0}{\omega_n} \sin \omega_n t$$

Hareket denklemi:

$$m\,\ddot{u}(t) + k\,u(t) = 0$$

$$\ddot{u}(t) + \underbrace{\frac{k}{m}}_{=\,\omega_n^2}\,u(t) = 0 \quad \Rightarrow \quad \ddot{u}(t) + \omega_n^2\,u(t) = 0$$

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Yer değiştirme: $u(t) = u_0 \cos \omega_n t + \frac{\dot{u}_0}{\omega_n} \sin \omega_n t$

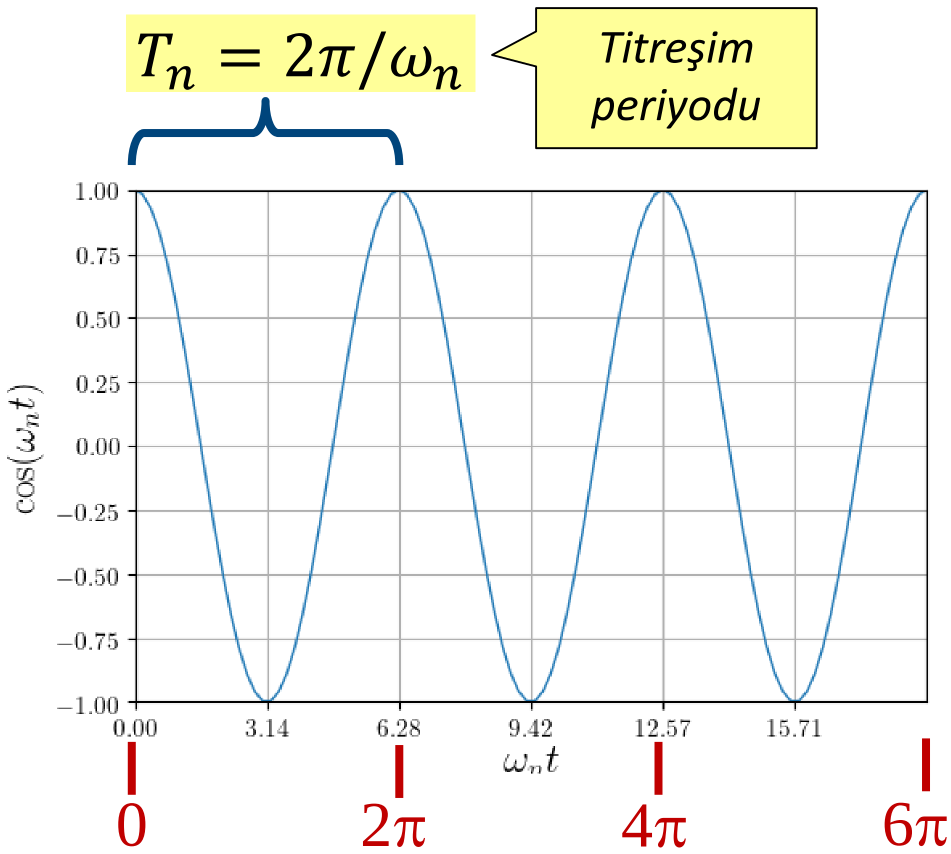

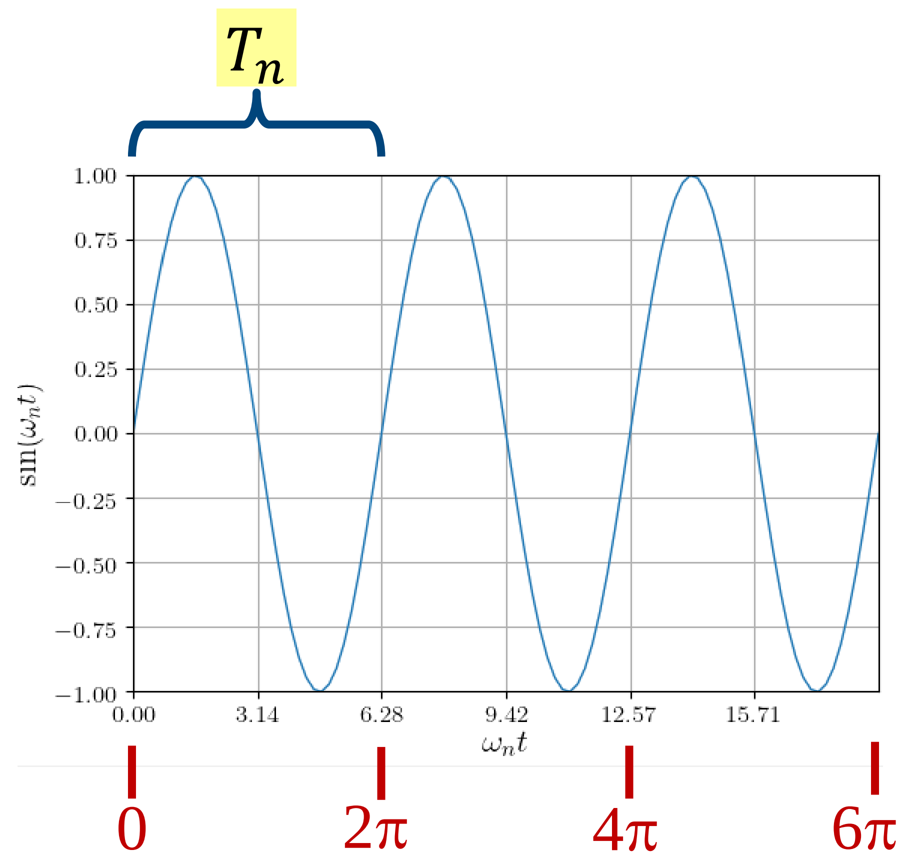

SERBEST TİTREŞEN SÖNÜMSÜZ TSDS: ANALİTİK ÇÖZÜM

Yer değiştirme: $u(t) = u_0 \cos \omega_n t + \dfrac{\dot{u}_0}{\omega_n} \sin \omega_n t$

Titreşim periyodu [s]

$$T_n = \frac{2\pi}{\omega_n} = 2\pi\sqrt{\frac{m}{k}}$$

Titreşim frekansı [Hz]

$$f_n = \frac{1}{T_n} = \frac{\omega_n}{2\pi} = \frac{1}{2\pi}\sqrt{\frac{k}{m}}$$

Köprü Testleri: Başlangıç yer değiştirmesi $u_0 \neq 0$

Figure 1. Free vibration tests at Vasco da Gama Bridge (left) and Millau Viaduct (right).

Cunha, A., Caetano, E., Magalhães, F., & Moutinho, C. (2012). Recent perspectives in dynamic testing and monitoring of bridges. *Structural Control and Health Monitoring*, 20(6), 853–877.

Köprü Testleri: Başlangıç impuls'u (ve hızı) $\dot{u}_0 \neq 0$

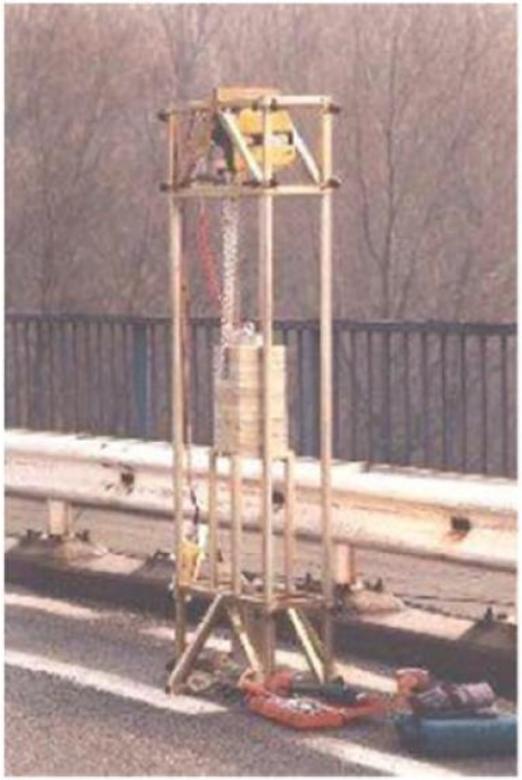

K.U. Leuven Impuls Cihazı

Cunha, A., Caetano, E., Magalhães, F., & Moutinho, C. (2012). Recent perspectives in dynamic testing and monitoring of bridges. *Structural Control and Health Monitoring*, 20(6), 853–877.

ÖRNEK SÖNÜMSÜZ SERBEST TİTREŞEN TSDS

Yer değiştirme: $$u(t) = u_0 \cos \omega_n t + \frac{\dot{u}_0}{\omega_n} \sin \omega_n t$$

Örnek:

$T_n = 0.5\,[s]$

$\omega_n = 12.6\,[\mathrm{rad/s}]$

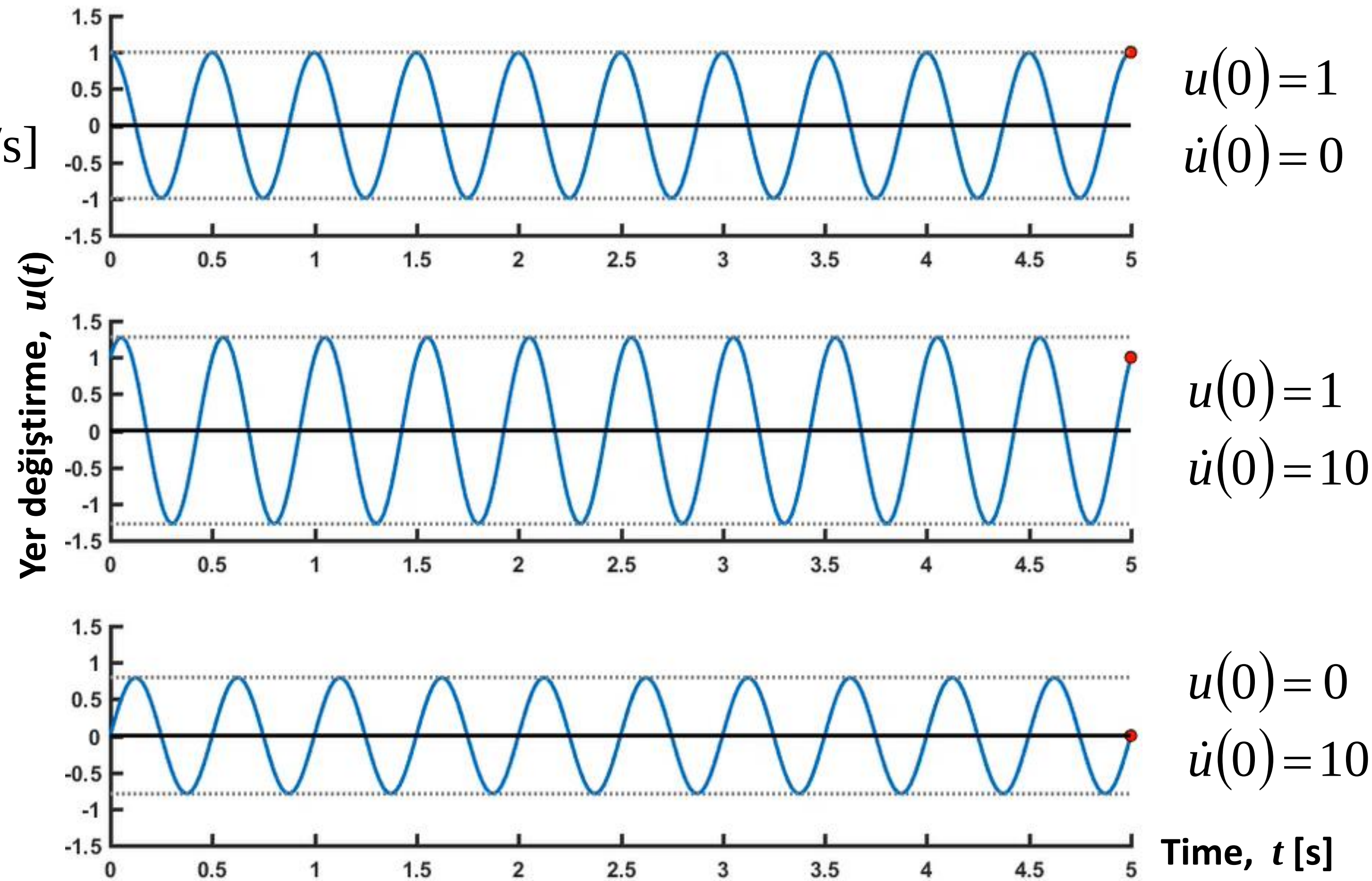

"Time and space are modes by which we think and not conditions in which we live."

- Albert Einstein

TEŞEKKÜRLER

ufukyazgan@itu.edu.tr